

інформацією. В нашому досліді при підготовці і проведенні уроків математики наголос ставився на те, щоб навчити школярів міркувати, мислити. На уроках нами використовувались зрозумілі бажання дітей пояснювати, сперечатися, доводити один одному, а тому створювались такі ситуації, коли, працюючи в парах, вони розповідали один одному правила, теореми, пояснювали розв'язок задачі, знаходили помилки, вчилися задавати питання, вести діалог.

Саме такі ситуації під час уроків забезпечують те, що кожен школяр охоплюється навчальним процесом, відчуває відповідальність за результати своєї праці, може відчувати почуття успіху в навчальній роботі, віру в себе і свої сили.

Гуманізація навчального процесу полягає а тому, щоб озброїти школярів засобами досягнення успіху, показати їм шляхи надбання досвіду діяльності, що приносить успіх, уже в школі.

Г.А.Балуца

Свідомість у колі морно-етичних проблем

Утверджуючи себе в світі через перетворення природи в культуру, людина намагається усвідомити своє місце в діяльності, знайти головне, що надає певність того, що дійсність стане не опиратися, але й сприяти в тому разі, коли людина збагне закономірності буття.

Таким чином, від ступеня розуміння об'єктивних властивостей буття залежить і людська самосвідомість, що означає: усвідомлення свого призначення в світі, почуття відповідальності за результати власних діянь. Сучасне ж суспільство практикує культ лакейства, відвертого цинізму, пасивного споглядання, - все це є провідними моментами "нової штучної культури".

Духовне зубожіння породжує нагальну потребу повноцінного функціонування мови на всіх її рівнях, оскільки не є новим: "за станом мови визначається стан культури" (В.фон Гумбольт).

Руйнування мови як головного носія культури відбувається і через практику білінгвізму, яка існує в Україні протягом багатьох століть. Не заперечуючи самостійного існування інших культур, повинна існувати "чиста культура", оскільки ідея взаємозбагачення насправді є ілюзією. "Розповсюдження культури одного народу на інші здається нам об'єднанням до тих пір, поки ми витаємо на холодних висотах абстракції" (О.О. Потєбня, "Мова і народність"). Важко не погодитись з думкою В. фон Гумбольта про те, що "ніякий народ не

міг би оживити і запліднити чужої мови своїм духом, без того, щоб не перетворити цієї мови в іншу". Таким чином, мова, культура, етика - морально-філософські категорії, які не існують окремо. Що міцніші позиції мови, то надійніші перспективи моральності. Громадянським обов'язком кожного викладача (не тільки викладача рідної мови) є усвідомлена праця: не допускати, щоб на нашому поколінні переривався мовно-культурний зв'язок з історичною пам'яттю народу.

А.М. Волошенюк.

Плекаємо національну самосвідомість

Наші часи позначені небувалим зростанням інтересу до проблем вітчизняної історії, витоків національної культури, до непересічних досягнень минулого. Знання свого родоводу, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у практиці сьогодення.

Ще автори "Літопису Руського та Галицько-Волинського" Ставили за мету піднести самосвідомість, гідність, честь громадян, а великі князі Володимир, Ярослав, митрополити Іларіон та Кирило Туровський постійно дбали, щоб їхні співвітчизники знали і любили землю і мову свою, шанували звичаї, закони й традиції батьків, були вірними у коханні та державній діяльності, розуміли, що на світі багато людей і народів...

Гуманістична самосвідомість, прагнення здійснити високу історичну місію, визначену природою кожній особистості і кожній нації, зумовили величність життєдіяння та боротьби й за умов творіння гетьманщини, коли були створені демократична республіка - Запорізька Січ, Києво-Могилянська академія, найперша в Європі демократична Конституція Пилипа Орлика, а також неповторна багатством культура українського барокко, коли було відроджено національну державу та започатковано нову епоху українського духовного відродження 20-х років.

Ще тоді українознавство відіграло величезну роль завдяки тому, що поставало не тільки історіофілософськими літописами, а й працями про буття, природу та долю рідного краю, про слово й мистецтво великих епох та поколінь, про філософію та традиції, фольклор і космологію, трудову діяльність, конфесії та військові справи, освіту й науку народу, про його міжнародні зв'язки. Не лише "Слово о полку Ігоревім" орієнтувало на духовну єдність цих